

**"XƏZƏR DƏNİZİNİN DƏNİZ ƏTRAF MÜHİTİNİN MÜHAFİZƏSİ
HAQQINDA" ÇƏRÇİVƏ KONVENSIYASININ TƏSDİQ EDİLMƏSİ BARƏDƏ**

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNU

Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi **qərara alır**:

I. "Xəzər dənizinin dəniz ətraf mühitinin mühafizəsi haqqında" 2003-cü il noyabrın 4-də Tehran şəhərində imzalanmış Çərçivə Konvensiyası **təsdiq edilsin.**

II. Bu Qanun dərc edildiyi gündən qüvvəyə minir.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 4 aprel 2006-cı il

№ 89-IIIQ

**Xəzər dənizinin dəniz ətraf mühitinin mühafizəsi haqqında
ÇƏRÇİVƏ KONVENSIYASI**

Bundan sonra "Razılığa gələn Tərəflər" adlandırılacaq Xəzəryanı dövlətlər:
Azərbaycan Respublikası
İran İslam Respublikası
Qazaxıstan Respublikası
Rusiya Federasiyası

Türkmənistan

Xəzər dənizinin dəniz ətraf mühitinin vəziyyətinin insan fəaliyyəti nəticəsində, həm dənizdə, həm də quruda yerləşən mənbələrdən zərərli, təhlükəli maddələrin, tullantıların və digər çirkləndiricilərin axıdılması, atılması və yerləşdirilməsi nəticəsində pisləşməsinə qeyd edərək;

Xəzər dənizinin bioloji ehtiyatlarını indiki və gələcək nəsillər üçün qorumaqda qətiyyətli olduqlarını göstərərək;

quruda həyata keçirilən fəaliyyətin Xəzər dənizinin dəniz ətraf mühitinə ziyan vurmamasının təmin edilməsi zərurətini etiraf edərək;

Xəzər dənizinin səviyyəsinin dəyişməsi probleminin dəniz ətraf mühiti və onun səciyyəvi hidroqrafik və ekoloji xüsusiyyətləri üçün təhlükə törətdiyini dərk edərək;

Xəzər dənizinin dəniz ətraf mühitinin mühafizəsinin əhəmiyyətini bir daha təsdiq edərək;

Xəzər dənizinin dəniz ətraf mühitinin qorunması və mühafizəsi məqsədilə Razılığa gələn Tərəflərin öz aralarında və müvafiq beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlığının əhəmiyyətini etiraf edərək;

aşağıdakılar barədə razılığa gəldilər:

I. ÜMUMİ MÜDDƏALAR

M a d d ə 1 . Terminlərdən istifadə

Bu Konvensiyanın məqsədləri üçün aşağıdakı terminlərdən istifadə ediləcəkdir:

"Fəaliyyət planı" - Xəzər dənizinin dəniz ətraf mühitinin mühafizəsi və davamlı inkişafı üzrə fəaliyyət planı;

"Tullantı" - dəniz ətraf mühitinə Xəzər dənizindəki gəmilərdən, uçan aparatlardan, platformalardan, yaxud digər süni qurğulardan tullantı və ya digər materialların qəsdən atılması və yaxud gəmilərin, uçan aparatların, platformaların və digər süni qurğuların Xəzər dənizində qəsdən batırılması;

"Təhlükəli maddə" - xüsusilə dayanıqlı olduqda toksik, kanserogen, mutagen, teratogen, yaxud bioakkumulyativ maddə;

"Milli orqan" - Razılığa gələn hər bir Tərəfin təyin etdiyi və Razılığa gələn Tərəfin bu Konvensiyanın və onun protokollarının yerinə yetirilməsində fəaliyyətini əlaqələndirən orqan;

"Çirklənmə" - bioloji ehtiyatların və dəniz canlılarının həyatı, insan sağlamlığı üçün təhlükə törədən və ya törədə biləcək və Xəzər dənizinin hüquqauyğun istifadəsinə maneə yaradan və ya yarada biləcək maddələrin, yaxud enerjinin insan tərəfindən birbaşa və ya dolaylı yolla dəniz ətraf mühitinə daxil edilməsi;

"Quruda yerləşən mənbələrdən çirklənmə" - quruda yerləşən bütün nöqtəvi və səpələnmiş mənbələrdən su və ya hava vasitəsilə dənizin çirklənməsi, yaxud bilavasitə sahilədən və qurudan tunel, boru kəməri, yaxud başqa bir yolla çirkləndirici maddələrin istənilən yolla dəniz ətraf mühitinə atılması;

"Fövqəladə ekoloji vəziyyət" - elə bir vəziyyətdir ki, həmin şəraitdə təbii fəlakət və ya antropogen qəzalar nəticəsində Xəzər dənizinin dəniz ətraf mühitinə zərər dəyir və yaxud real çirklənmə və digər zərər təhlükəsi yaranır;

"Sənaye qəzası" - sənaye müəssisələrində zərərli və təhlükəli maddələrlə bağlı hər hansı fəaliyyətin gedişatında nəzarət edilə bilməyən dəyişikliklər nəticəsində baş vermiş hadisələr, məsələn, həmin maddələrin istehsalı, istifadəsi, saxlanması, yerdəyişməsi, zərərsizləşdirilməsi və ya nəql edilməsi zamanı baş verən hadisələr;

"Gəmi" - dəniz ətraf mühitində istismar olunan istənilən gəmi növləri, o cümlədən sualtı qanadlı gəmilər, hava yastıqlı gəmilər, sualtı qayıqlar, yedəyə alınmış və mühərrikli üzən vasitələr, habelə dənizdəki platformalar və digər süni qurğular;

"İnvaziv yad növlər" - meydana gəlməsi və yayılması Xəzər dənizinin ekosisteminə və ya bioloji ehtiyatlarına iqtisadi və ya ekoloji zərər vura biləcək köçmə növlər deməkdir.

M a d d ə 2 . M ə q s ə d

Bu Konvensiyanın məqsədi Xəzər dənizinin dəniz ətraf mühitinin çirklənmədən qorunması, o cümlədən Xəzər dənizinin bioloji ehtiyatlarının qorunması, mühafizəsi, bərpası, davamlı və səmərəli istifadə edilməsindən ibarətdir.

M a d d ə 3 . T ə t b i q s a h ə s i

Bu Konvensiya, Xəzər dənizinin səviyyəsinin dəyişməsi və quruda yerləşən mənbələrdən çirklənmə nəzərə alınmaqla, onun dəniz ətraf mühitinə tətbiq edilir.

II. ÜMUMİ ÖHDƏLİKLƏR

M a d d ə 4 . Ü m u m i ö h d ə l i k l ə r

Razılığa gələn Tərəflər:

- a) Xəzər dənizinin çirklənməsinin qarşısını almaq, azaltmaq və ona nəzarət etmək üçün fərdi və ya birgə bütün zəruri tədbirləri görürlər;
- b) Xəzər dənizinin dəniz ətraf mühitinin mühafizəsi, saxlanması və bərpası üçün fərdi və ya birgə zəruri tədbirlər görürlər;
- c) Xəzər dənizinin ehtiyatlarından onun dəniz ətraf mühitinə xələl gətirmədən istifadə edirlər;
- d) bu Konvensiyanın məqsədinə nail olmaq üçün öz aralarında və səlahiyyətli beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlıq edirlər.

M a d d ə 5 . P r i n s i p l ə r

Bu Konvensiyanın məqsədinə nail olmaq və onun müddəalarını yerinə yetirmək üçün Razılığa gələn Tərəflər öz fəaliyyətlərində *inter alia* aşağıdakıları rəhbər tuturlar:

- a) ehtiyat tədbirlər görmək prinsipini; bu prinsipə əsasən, Xəzər dənizinin ətraf mühitinə ciddi və ya dönməz təhlükə yaranarsa, dəyəcək zərərin qarşısını almaq üçün səmərəli tədbirlərin təxirə salınmasında tam elmi əsasların olmamasına istinad etmək səbəb kimi istifadə edilə bilməz;
- b) "çirkləndirən ödəyir" prinsipini; bu prinsipə əsasən, çirkləndirən çirklənmənin qarşısının alınması, onun azaldılması və ona nəzarət də daxil olmaqla,

əlaqədar tədbirlərin görülməsi ilə bağlı xərcləri ödəyir;

c) Xəzər dənizinin dəniz ətraf mühitinin çirklənməsi barədə məlumatın əldə edilməsi prinsipini; bu prinsipə əsasən Razılığa gələn Tərəflər müvafiq məlumatları bir-birinə tam həcmdə təqdim edirlər.

M a d d ə 6 . Əməkdaşlıq etmək öhdəliyi

Razılığa gələn Tərəflər bu Konvensiyanın yerinə yetirilməsi üçün ikitərəfli və çoxtərəfli əsasda əlavə tədbirlər, prosedurlar və standartlar nəzərdə tutan protokolların hazırlanmasında əməkdaşlıq edirlər.

III. ÇIRKLƏNMƏNİN QARŞISININ ALINMASI, AZALDILMASI VƏ ONA NƏZARƏT

M a d d ə 7 . Quruda yerləşən mənbələrdən çirklənmə

1. Razılığa gələn Tərəflər Xəzər dənizinin quruda yerləşən mənbələrdən çirklənməsinin qarşısını almaq, azaltmaq və ona nəzarət etmək üçün bütün müvafiq tədbirləri görürlər.

2. Razılığa gələn Tərəflər bu Konvensiyaya Xəzər dənizinin quruda yerləşən mənbələrdən çirklənməsinin qarşısının alınması, azaldılması və ona nəzarət üzrə əlavə tədbirləri nəzərdə tutan əlavə protokolların hazırlanmasında əməkdaşlıq edirlər. Həmin protokollar, o cümlədən aşağıdakı tədbirləri nəzərdə tuta bilər:

a) aztullantılı və tullantısız texnologiyaların tətbiqi vasitəsilə çirkləndirici maddələrin mənbədə qarşısını almaq, azaltmaq və onlara nəzarət etmək;

b) çirklənmənin qarşısının alınması, azaldılması və ona nəzarət edilməsi üçün Razılığa gələn Tərəflərin səlahiyyətli milli orqanları tərəfindən quruda yerləşən nöqtəvi mənbələrdən tullantı sularının axıdılmasının lisenziyalaşdırılması;

c) tullantı sularının axıdılmasının ekoloji cəhətdən əsaslandırılmış texnologiyanın tətbiq olunmasının təşviqinə əsaslanan lisenziyalaşdırılması;

d) daxil olan suyun keyfiyyəti, yaxud Xəzər dənizinin təsirə məruz qalmış ekosistemi tələb etdiyi hallarda bu Konvensiyaya əlavə protokollara müvafiq olaraq bu maddənin (b) və (c) yarımbəndlərində nəzərdə tutulmuş tələblərdən daha sərt tələblərin müəyyən edilməsi;

e) şəhər tullantı sularının müxtəlif təmizləmə növlərinin, o cümlədən zəruri olduqda mərhələlərlə tətbiq edilməsi;

f) sənaye və kommunal mənbələrdən üzvi maddələr axınını azaltmaq məqsədilə ekoloji cəhətdən əsaslandırılmış ən yaxşı mümkün texnologiyaların tətbiqi

edilməsi;

g) səpələnmiş, o cümlədən kənd təsərrüfatı mənbələrindən üzvi maddələrin və təhlükəli maddələrin axınını məhdudlaşdırmaq üçün ən yaxşı ekoloji təcrübəyə əsaslanan müvafiq tədbirlərin inkişaf etdirilməsi və həyata keçirilməsi;

h) sahilə yerləşən və Xəzər dənizinin dəniz ətraf mühitinə mənfi təsirini davam etdirən bəzi çirklənmə mənbələrinin konservasiyası və tam ləğv edilməsi üzrə tədbirlər.

3. İki və daha çox Razılığa gələn Tərəfin ərazisindən keçən və ya onlar arasında sərhəd təşkil edən su axınlarından daxil olan çirkləndirici maddələr Xəzər dənizinin çirklənməsinə səbəb olarsa, Razılığa gələn Tərəflər bu cür çirklənmənin qarşısının alınması, azaldılması və ona nəzarət edilməsi üçün bütün zəruri tədbirlərin görülməsində əməkdaşlıq edirlər və məqsədamüvafiq hesab olunduğu təqdirdə potensial çirklənmə problemlərinin aşkar olunmasına və həll edilməsinə məsul olan birgə orqanlar yaradırlar.

M a d d ə 8 . Dəniz dibindəki fəaliyyətlə bağlı çirklənmə

Razılığa gələn Tərəflər Xəzər dənizinin dibindəki fəaliyyətlə bağlı çirklənmənin qarşısının alınması, azaldılması və ona nəzarət edilməsi üçün bütün zəruri tədbirləri görürlər. Bu məqsədlə onlar bu Konvensiyaya dair əlavə protokolların hazırlanması üzrə əməkdaşlığa təşviq olunurlar.

M a d d ə 9 . Gəmilərdən çirklənmə

Razılığa gələn Tərəflər Xəzər dənizinin gəmilərdən çirklənməsinin qarşısını almaq, azaltmaq və ona nəzarət etmək üçün bütün zəruri tədbirləri görürlər və bu məqsədlə bu Konvensiyaya dair, müvafiq beynəlxalq standartları nəzərə alan razılaşdırılmış tədbir, prosedur və standartları əks etdirən protokol və sazişlərin hazırlanması üzrə əməkdaşlıq edirlər.

M a d d ə 10 . Axıdılma ilə bağlı çirklənmə

1. Razılığa gələn Tərəflər onların bayraqları altında üzən gəmilərdən və ərazilərində qeydiyyatdan keçmiş hava gəmilərindən axıdılan tullantılarla bağlı çirklənmənin qarşısını almaq, mane olmaq, azaltmaq və ona nəzarət etmək üçün bütün zəruri tədbirləri görürlər.

2. Razılığa gələn Tərəflər həmin nəticəyə nail olmaq üçün bu Konvensiyaya dair razılaşdırılmış tədbir, prosedur və standartları əks etdirən protokolların işlənilməsi üzrə əməkdaşlıq edirlər.

3. Gəmilər, yaxud hava gəmiləri dənizdə tam dağılma, ya da bütövlükdə batma təhlükəsinə məruz qaldıqda və ya hər hansı bir halda insanların və dəniz canlılarının həyatı üçün təhlükə yarandıqda, axıdılma həmin təhlükəni aradan qaldırmaq üçün yeganə vasitə olarsa və güman etməyə kifayət qədər tam əsas olarsa ki, axıdılmadan dəyən ziyan gözlənilən ziyandan az olacaq, onda bu maddənin 1 və 2-ci bəndinin müddəaları tətbiq edilmir. Bu cür axıdılma elə həyata keçirilməlidir ki, insan və dəniz canlılarının həyatı üçün mümkün olan təhlükə, yaxud dənizin qanuni istifadəsi üçün yaranacaq əngəl beynəlxalq, həmçinin regional hüquqi sənədlərə müvafiq olaraq minimuma endirilmiş olsun. Bu

cür axıdılma barədə Razılığa gələn Tərəflərə məlumat verilir.

M a d d ə 11. Digər antropogen fəaliyyətlə bağlı çirklənmə

1. Razılığa gələn Tərəflər torpaq meliorasiyası, sahilyanı dib dərinləşdirmə və bəndlərin tikintisi işləri də daxil olmaqla, bu Konvensiyanın 7-10-cu maddələri ilə əhatə olunmayan digər antropogen fəaliyyətlə bağlı Xəzər dənizinin çirklənməsinin qarşısının alınması, azaldılması və ona nəzarət edilməsi üçün bütün müvafiq tədbirləri görürlər.

2. Razılığa gələn Tərəflər dəniz səviyyəsinin dəyişməsinin Xəzər dənizinin ekosisteminə mümkün neqativ təsirinin yumşaldılmasına yönəldilmiş antropogen fəaliyyətin mənfi təsirini azaltmaq üçün bütün müvafiq tədbirləri görürlər.

M a d d ə 12. İnvaziv yad növlərin daxil olmasının qarşısının alınması, nəzarəti və onlarla mübarizə

Razılığa gələn Tərəflər ekosistemi və canlı aləmi təhdid edən invaziv yad növlərin Xəzər dənizinə daxil olmasının qarşısını almaq, nəzarət etmək və onlarla mübarizə sahəsində bütün müvafiq tədbirləri görürlər.

M a d d ə 13. Fövqəladə ekoloji hallar

1. Razılığa gələn Tərəflər insanları və dəniz ətraf mühitini təbii fəlakətlərin və ya antropogen qəzaların nəticələrindən qorumaq üçün bütün müvafiq tədbirləri görür və əməkdaşlıq edirlər. Bunun üçün bərpa etmə tədbirləri də daxil olmaqla, preventiv hazırlıq və cavab tədbirləri görülür.

2. Preventiv və hazırlıq tədbirlərini həyata keçirmək məqsədilə Razılığa gələn Tərəf öz yurisdiksiyasında ekoloji fəlakətə səbəb ola biləcək təhlükəli fəaliyyətləri müəyyən edir və hər hansı bu cür planlaşdırılan və ya mövcud fəaliyyət barəsində Razılığa gələn digər Tərəfləri xəbərdar edir. Razılığa gələn Tərəflər təhlükəli fəaliyyətlərin dəniz ətraf mühitinə təsirinin qiymətləndirilməsinin aparılması və risklərin azaldılması üzrə tədbirlərin görülməsi barədə razılıq əldə edirlər.

3. Razılığa gələn Tərəflər sənaye qəzaları və fövqəladə ekoloji hallar barəsində ilkin xəbərdarlıq sistemlərinin yaradılmasında əməkdaşlıq edirlər. Fövqəladə ekoloji hallarda və yaxud bu cür qaçılmaz təhlükə olduğu hallarda, ərazisində belə vəziyyətin yarandığı Razılığa gələn Tərəf, ləngimədən müvafiq səviyyədə belə təsirə məruz qala biləcək Razılığa gələn Tərəflərə xəbərdarlığı təmin edirlər.

4. Razılığa gələn Tərəflər fövqəladə ekoloji hallara cavab vermək üçün istifadə edilən lazımi avadanlıq və ixtisaslaşmış heyət də daxil olmaqla fövqəladə ekoloji hallara qarşı adekvat hazırlığın qorunması və onun təmin olunmasına dair bütün

müvafiq tədbirləri görürlər.

IV. DƏNİZ ƏTRAF MÜHİTİNİN QORUNMASI, MÜHAFİZƏSİ VƏ BƏRPASI

M a d d ə 14. Dənizin bioloji ehtiyatlarının qorunması, mühafizəsi, bərpası və səmərəli istifadəsi

1. Razılığa gələn Tərəflər Xəzər dənizinin bioloji ehtiyatlarının qorunmasına, mühafizəsinə, bərpasına və səmərəli istifadə edilməsinə xüsusi diqqət yetirirlər və mövcud olan ən yaxşı elmi məlumatlar əsasında aşağıdakılara nail olmaq üçün bütün müvafiq tədbirləri həyata keçirirlər:

a) insanların qidalanma tələbatlarının ödənilməsində və sosial-iqtisadi məqsədlərə nail olunmasında ekoloji tarazlığın saxlanması, bərpası və səmərəli istifadəsi məqsədilə bioloji ehtiyatların potensialının inkişafı və artırılması;

b) növlər arasında nisbəti nəzərə alaraq, müvafiq ekoloji və iqtisadi faktorlarla müəyyən olunan dəniz canlılarının növlərini, onların maksimum davamlı olmasını təmin edəcək səviyyədə populyasiyasını saxlamaq və təmin etmək;

c) həddindən artıq istismar nəticəsində dəniz bioloji növlərinin yox olma təhlükəsinə məruz qalmayacaqları şəraitin təmin edilməsi;

d) balıqçılıqda sənaye növlərinin ovlanması və qeyri-sənaye növlərinin tutulmasında itkiləri minimuma endirə bilən seçmə üsulların, metodların inkişafını və tətbiq edilməsini təşviq etmək;

e) endemik, nadir və kökünün kəsilməsi təhlükəsi altında olan dəniz bioloji növlərinin qorunması, mühafizəsi, bərpa olunması;

f) bioloji rəngarəngliyi, nadir və yox olma təhlükəsi altında olan növləri, habelə həssas ekosistemləri qoruyub saxlamaq.

2. Razılığa gələn Tərəflər bu Konvensiyaya dair dəniz bioloji ehtiyatlarının qorunması, mühafizəsi və bərpası üzrə müvafiq tədbirlərin həyata keçirilməsini nəzərdə tutan protokolların işlənilib hazırlanmasında əməkdaşlıq edirlər.

M a d d ə 15. Sahil zonasının idarə edilməsi

Razılığa gələn Tərəflər dəniz yaxınlığının təsiri altında olan qurunun planlaşdırılması və idarə edilməsi üzrə milli strategiyaların və planların hazırlanmasında və yerinə yetirilməsində zəruri tədbirlərin görülməsinə səy göstərirlər.

M a d d ə 16. Xəzər dənizi səviyyəsinin dəyişməsi

Razılığa gələn Tərəflər Xəzər dənizi səviyyəsinin dəyişməsi hallarının təsirini yumşaltmaq üçün zəruri elmi tədqiqatların aparılmasını və imkan daxilində bu Konvensiyaya dair, razılaşdırılmış tədbirlər görmək və posedurlar tətbiq etməyi nəzərdə tutan protokolların hazırlanmasında əməkdaşlıq edirlər.

V. PROSEDURLAR

M a d d ə 17 . Dəniz ətraf mühitinə təsirin qiymətləndirilməsi

1. Razılığa gələn hər bir Tərəf Xəzər dənizinin dəniz ətraf mühitinə əhəmiyyətli dərəcədə mənfi təsir göstərə biləcək hər hansı planlaşdırılan fəaliyyətin dəniz ətraf mühitinə təsirini qiymətləndirmək prosedurlarının müəyyən olunması və tətbiqi üçün bütün müvafiq tədbirləri həyata keçirir.

2. Razılığa gələn hər bir Tərəf bu maddənin 1-ci bəndinə uyğun olaraq həyata keçirilmiş dəniz ətraf mühitinə təsirin qiymətləndirilməsinin nəticələrini Razılığa gələn digər Tərəflər arasında yaymaq üçün bütün müvafiq tədbirləri həyata keçirir.

3. Razılığa gələn Tərəflər transsərhəd kontekstində Xəzər dənizinin dəniz ətraf mühitinə təsirin qiymətləndirilməsinin prosedurlarını müəyyən edən protokolların hazırlanmasında əməkdaşlıq edirlər.

M a d d ə 18 . Razılığa gələn Tərəflər arasında əməkdaşlıq

1. Razılığa gələn Tərəflər beynəlxalq təcrübədə ümumqəbuledilmiş tələbləri nəzərə almaqla, Xəzər dənizinin çirklənməsinin qarşısının alınmasına, azaldılmasına və nəzarətinə, habelə onun dəniz ətraf mühitinin qorunmasına, mühafizəsinə və bərpasına yönəldilmiş qaydaların, standartların, tövsiyə edilmiş təcrübə və prosedurların dürüst ifadə edilməsində, hazırlanmasında və uyğunlaşdırılmasında əməkdaşlıq edirlər.

2. Razılığa gələn Tərəflər Xəzər dənizinin dəniz ətraf mühitinin çirklənməsinin qarşısını almaq, azaltmaq və ona nəzarət etmək, habelə onun qorunması, mühafizəsi və bərpası məqsədilə Xəzər dənizinin dəniz ətraf mühitinin mühafizəsi üçün Fəaliyyət Planının tərtib edilməsində əməkdaşlıq edirlər.

3. Razılığa gələn Tərəflər bu maddənin 1-ci və 2-ci bəndlərində göstərilmiş öhdəliklərin yerinə yetirilməsində, o cümlədən aşağıdakı istiqamətlərdə fərdi və ya birgə işlər həyata keçirirlər:

a) Xəzər dənizini çirkləndirən, yaxud çirklənməsinə səbəb ola biləcək mənbələri aşkar etmək məqsədilə məlumatların toplanması, yığılması və qiymətləndirilməsi, habelə Razılığa gələn digər Tərəflərlə müvafiq informasiyanın mübadiləsi;

b) suyun keyfiyyət və kəmiyyətinin monitorinqi üçün proqramların işlənilməsi və hazırlanması;

c) fəvqəladə ekoloji hallar üçün cavab tədbirləri planlarının hazırlanması;

d) axıntı və tullantılar üçün limitlərin müəyyən olunması və nəzarət proqramlarının səmərəliliyinin qiymətləndirilməsi;

e) suyun keyfiyyətinin təyin edilməsi üçün normativlərin və meyarların hazırlanması, suyun mövcud vəziyyətdəki keyfiyyətini qoruyub saxlamaq, zəruri olan hallarda isə yaxşılaşdırmaq üçün müvafiq tədbirlərin təklif edilməsi;

f) nöqtəvi və səpələnmiş bələdiyyə və sənaye mənbələrindən, o cümlədən kənd təsərrüfatı, şəhər və digər tullantı mənbələrindən çirklənmə yükünü azaltmaq üçün uyğunlaşdırılmış fəaliyyət proqramları işləyib hazırlamaq.

M a d d ə 19 . Monitorinq

1. Razılığa gələn Tərəflər fərdi və ya birgə Xəzər dənizinin dəniz ətraf

mühitinin vəziyyətinin monitorinqi üçün müvafiq proqramların hazırlanması və həyata keçirilməsi üçün səy göstərilər.

2. Razılığa gələn Tərəflər Xəzər dənizinə axıdılması və konsentrasiyası üzərində müntəzəm monitorinq həyata keçiriləcək tullantıların siyahısını və parametrlərini razılaşdıracaqlar.

3. Razılığa gələn Tərəflər müntəzəm olaraq fərdi və ya birgə Xəzər dənizinin dəniz ətraf mühitinə vəziyyətini və Xəzər dənizinin dəniz ətraf mühitinə çirklənməsinin qarşısını almaq, azaltmaq və ona nəzarət etmək üçün həyata keçirilən tədbirlərin səmərəliliyini qiymətləndirirlər.

4. Bu məqsədlər üçün Razılığa gələn Tərəflər monitorinq proqramlarının, ölçü sistemlərinin, analitik üsulların, məlumatların işlənilməsi və keyfiyyətinin qiymətləndirilməsi proqramlarının hazırlanması və fəaliyyət göstərməsi üçün qaydaların uyğunlaşdırılmasına səy göstərilər.

5. Razılığa gələn Tərəflər qərarların qəbul edilməsində və mütəxəssislər, inzibatçılar və ictimaiyyət üçün ümumi məlumat mənbəyinin əsası olan bütün müvafiq informasiyanın toplandığı mərkəzləşdirilmiş məlumat bazası və informasiyanın idarə edilməsi sistemini işləyib hazırlayırlar.

M a d d ə 20. Elmi tədqiqatlar və təkmilləşdirmələr

Razılığa gələn Tərəflər Xəzər dənizinin çirklənməsinin qarşısının alınması, azaldılması və ona nəzarət sahəsində elmi tədqiqatların aparılması və səmərəli metodların təkmilləşdirilməsi istiqamətində əməkdaşlıq edirlər, bunun üçün də Razılığa gələn Tərəflər, aşağıdakı istiqamətlər üzrə elmi proqramlara, zərurət olarsa, xüsusi tədqiqat proqramlarına təşəbbüs göstərilməsinə və intensivləşdirilməsinə səy göstərilər:

a) zərərli maddələrin toksiklik dərəcəsini qiymətləndirmə üsullarının təkmilləşdirilməsi və onların Xəzər dənizinin dəniz ətraf mühitinə təsiri prosesinin öyrənilməsi;

b) ekoloji cəhətdən əsaslandırılmış və təhlükəsiz texnologiyaların hazırlanması və tətbiqi;

c) çirkləndirmə qabiliyyətli maddələrin dövriyyədən çıxarılması və/və ya əvəz edilməsi;

d) təhlükəli maddələrin kənarlaşdırılması üçün ekoloji cəhətdən əsaslandırılmış və təhlükəsiz metodların inkişafı;

e) drenaj işlərinin və su axınlarının tənzimlənməsinin ekoloji cəhətdən həssas və təhlükəsiz üsullarının təkmilləşdirilməsi;

f) çirklənmədən dəymiş ziyanın qiymətləndirilməsi;

g) Xəzər dənizinin hidroloji rejimi və ekosisteminin dinamikası, o cümlədən dəniz səviyyəsinin dəyişməsi və bunun dənizə və sahilyanı ekosistemlərə təsiri haqqında biliklərin təkmilləşdirilməsi;

h) Xəzər dənizində radiasiya və radioaktivlik səviyyəsinin öyrənilməsi.

M a d d ə 21. İnformasiya mübadiləsi və informasiyanı əldə etmə

1. Razılığa gələn Tərəflər birbaşa və yaxud Katiblik vasitəsilə müntəzəm surətdə bu Konvensiyanın müddəalarına uyğun olaraq informasiya mübadiləsi həyata keçirirlər.

2. Razılığa gələn Tərəflər öz milli qanunvericiliklərinə və mövcud beynəlxalq sazişlərin dəniz ətraf mühiti barədə ictimaiyyətin məlumat almasını nəzərdə tutan müddəalarına uyğun olaraq, Xəzər dənizinin dəniz ətraf mühitinin vəziyyəti, onun çirklənməsinin qarşısının alınması, azaldılması və ona nəzarət edilməsi üçün görülən və görülməsi nəzərdə tutulan tədbirlər haqqında məlumatların ictimaiyyət üçün əldə edilə bilən olmasını təmin etməyə səy göstərirlər.

VI. TƏŞKİLATİ STRUKTURLAR

M a d d ə 22. Tərəflər Konfransı

1. Bununla Tərəflər Konfransı təsis edilir.

2. Tərəflər Konfransı hər bir Tərəfin bir səsə malik olan bir nümayəndəsindən ibarətdir. Hər bir nümayəndəyə bir və ya daha çox məsləhətçi tərəfindən yardım göstərilə bilər.

3. Tərəflər Konfransının birinci sessiyası bu Konvensiyanın qüvvəyə mindiyi tarixdən sonra on iki aydan gec olmayaraq çağırılır. Tərəflər Konfransının mütəmadi sessiyaları Konfransın birinci sessiyasında müəyyən olunan müntəzəm əsasla keçirilir.

4. Tərəflər Konfransının növbədən-kənar sessiyaları Tərəflər Konfransı tərəfindən zəruri hesab olunan vaxtda və ya istənilən Tərəfin yazılı müraciəti əsasında keçirilir, bu şərtlə ki, həmin müraciət ən azı Razılığa gələn digər iki Tərəfin dəstəyini almış olsun.

5. Tərəflər Konfransının sessiyaları ingilis əlifbası sırası ilə rotasiya qaydasında Razılığa gələn Tərəflərin ərazilərində, yaxud Katibliyin yerləşdiyi yerdə keçirilir.

6. Tərəflər Konfransına sədrliyi növbə ilə, Razılığa gələn Tərəflərin adlarının ingilis əlifbası sırası ilə Razılığa gələn hər bir Tərəf edəcəkdir. Sədrlik vəzifəsi boşaldıqda, Konfransda sədrlik edən Razılığa gələn Tərəf bu vəzifədə Razılığa gələn Tərəfin səlahiyyət müddəti qurtarana qədər fəaliyyət göstərmək üçün varis təyin edir.

7. Tərəflər Konfransının işçi dilləri ingilis dili və Razılığa gələn Tərəflərin dövlət dilləridir. Katiblik BMT-nin rəsmi dillərini təmin edir.

8. Tərəflər Konfransının bütün qərarları Razılığa gələn Tərəflərin yekdil səsi əsasında qəbul edilir.

9. Tərəflər Konfransı özünün birinci sessiyasında aşağıdakılar barədə qərar qəbul edəcəkdir:

- a) bu Konvensiyanın zəruri hesab olunan digər orqanlarının təsis edilməsi;
- b) yerləşmə yeri və heyətin müəyyən olunması da daxil olmaqla, Konvensiyanın daimi Katibliyinin təşkil edilməsi;
- c) özünün və onun köməkçi orqanlarının prosedur və maliyyə qaydaları.

10. Tərəflər Konfransının funksiyaları aşağıdakılardır:

a) bu Konvensiyanın, onun protokollarının və Fəaliyyət Planının yerinə yetirilməsini nəzarətdə saxlamaq;

b) bu Konvensiyanın və onun protokollarının müntəzəm olaraq nəzərdən keçirilməsi;

c) istənilən əlavə protokolun və ya bu Konvensiyaya, yaxud onun protokollarına istənilən düzəlişin nəzərdən keçirilməsi və qəbul edilməsi və bu Konvensiyaya və onun protokollarına əlavələrin qəbul edilməsi və dəyişdirilməsi;

d) Razılığa gələn Tərəflərin təqdim etdiyi hesabatların qəbul edilməsi və nəzərdən keçirilməsi və Razılığa gələn Tərəflərin və hər hansı səlahiyyətli beynəlxalq və regional təşkilatın təqdim etdiyi hesabatlar əsasında dəniz ətraf mühitinin vəziyyətinin, xüsusilə çirklənmənin vəziyyəti və onun təsirlərinin xülasəsi və qiymətləndirilməsi;

e) bu Konvensiya ilə bağlı Katiblik tərəfindən hazırlanmış hesabatların nəzərdən keçirilməsi;

f) bu Konvensiyanın məqsədi üçün zəruri olduğu təqdirdə, texniki və maliyyə xidmətləri üçün müvafiq beynəlxalq orqanlara və elmi institutlara müraciət edilməsi;

g) bu Konvensiyanı və onun protokollarını yerinə yetirmək üçün zəruri hesab oluna bilən köməkçi orqanların yaradılması;

h) Razılığa gələn Tərəflərin bərabər təmsilçiliyin nəzərə alaraq, Konvensiyanın İcraçı katibinin və lazım gələn digər heyətin təyin edilməsi;

i) bu Konvensiyanın məqsədinə nail olmaq üçün lazım olan istənilən digər funksiyaların yerinə yetirilməsi.

M a d d ə 23. Konvensiyanın Katibliyi

1. Bununla Konvensiyanın Katibliyi təsis edilir.

2. Katiblik Konvensiyanın İcraçı katibindən və aşağıda göstərilən funksiyaları yerinə yetirmək üçün zəruri olan digər heyətdən ibarətdir.

3. İcraçı katib Konvensiyanın Katibliyinin baş inzibati vəzifəli şəxsidir, Tərəflər Konfransının qəbul etdiyi prosedur və maliyyə qaydalarına uyğun olaraq Konvensiyanın Katibliyinin işini idarə etmək üçün zəruri olan funksiyaları yerinə yetirir.

4. Katibliyin funksiyaları aşağıdakılardır:

a) Tərəflər Konfransının sessiyalarının və onun köməkçi orqanlarının iclaslarının təşkili və keçirilməsi;

b) bildirişlərin, hesabatların və digər alınmış informasiyaların hazırlanması və Razılığa gələn Tərəflərə ötürülməsi;

c) Razılığa gələn Tərəflərdən alınmış sorğuların və informasiyanın nəzərdən keçirilməsi və bu Konvensiyanın və onun protokollarının yerinə yetirilməsi ilə bağlı məsələlər barədə onlarla məsləhətləşmələrin aparılması;

d) bu Konvensiyanın və onun protokollarının yerinə yetirilməsi ilə bağlı məsələlərə dair hesabatların hazırlanması və yayılması;

e) Xəzər dənizinin qorunması ilə bağlı və Razılığa gələn Tərəflərin qanunlarının və beynəlxalq hüquqi sənədlərin bazasını yaratmaq, saxlamaq və yaymaq;

f) bu Konvensiyanın və onun protokollarının səmərəli yerinə yetirilməsi

üçün Razılığa gələn hər hansı Tərəfin xahişi ilə texniki yardımın və məsləhətlərin təmin edilməsinin təşkil edilməsi;

g) bu Konvensiyanın protokolları ilə müəyyən edilən digər funksiyaların həyata keçirilməsi;

h) regional və beynəlxalq təşkilatlarla və proqramlarla lazımi qaydada əməkdaşlıq edilməsi;

i) Tərəflər Konfransı tərəfindən müəyyən edilə biləcək digər funksiyaların yerinə yetirilməsi.

VII. PROTOKOLLAR VƏ ƏLAVƏLƏR

M a d d ə 24. Protokolların qəbul edilməsi

1. Razılığa gələn istənilən Tərəf bu Konvensiyaya dair protokolların qəbul edilməsini təklif edə bilər. Bu cür protokollar Tərəflər Konfransının sessiyasında Tərəflərin yekdil qərarı əsasında qəbul edilir. Protokolların özündə qəbul olunma ilə bağlı fərqli prosedur nəzərdə tutulmamışdırsa, protokollar Razılığa gələn Tərəflərin qanunvericiliyinə müvafiq olaraq onların hamısı tərəfindən ratifikasiya olunduqdan və ya təsdiq edildikdən sonra qüvvəyə minir. Protokollar bu Konvensiyanın ayrılmaz tərkib hissəsini təşkil edir.

2. Hər bir təklif olunan protokolun mətni Razılığa gələn Tərəflərə protokolun qəbul olunması nəzərdə tutulan Tərəflər Konfransının sessiyasının başlanmasından ən azı altı ay əvvəl təqdim olunur.

M a d d ə 25. Əlavələrin və düzəlişlərin qəbulu

1. Bu Konvensiyaya və ya hər hansı protokola əlavələr bu Konvensiyanın və ya bu cür protokolun ayrılmaz tərkib hissəsidir və açıq şəkildə başqa cür nəzərdə tutulmayıbdırsa, bu Konvensiyaya və ya onun protokollarına istinad eyni zamanda onların əlavələrinə istinad deməkdir. Həmin əlavələr prosedur, elmi, texniki və inzibati məsələlərlə məhdudlaşdırılır.

2. Bu Konvensiyaya və ya onun hər hansı protokoluna əlavələr 24-cü maddədə təsbit edilmiş prosedura müvafiq olaraq təklif edilir və qəbul edilir.

3. Bu Konvensiyanın və ya onun hər hansı bir protokolunun əlavələrinə düzəlişlərin təklif edilməsi, qəbulu və qüvvəyə minməsi qaydaları Konvensiyaya və ya onun hər hansı bir protokoluna əlavələrin təklif edilməsi, qəbulu və qüvvəyə minməsi qaydaları ilə eynidir.

4. Əlavəyə edilən əlavə və ya düzəliş bu Konvensiya və ya hər hansı protokola düzəliş edilməsi ilə əlaqədar olduqda, bu Konvensiyaya və ya protokola düzəliş qüvvəyə minənə qədər müvafiq əlavə və ya düzəliş qüvvəyə minməyəcəkdir.

VIII. HƏYATA KEÇİRMƏ VƏ RİAYƏT ETMƏ

M a d d ə 26. Konvensiyanın həyata keçirilməsi

1. Razılığa gələn hər bir Tərəf öz ərazisində və yurisdiksiyası altında bu Konvensiyanın müddəalarının həyata keçirilməsini əlaqələndirən Milli orqan təyin edir.

2. Bu Konvensiyanın müddəaları Razılığa gələn Tərəflərin fərdi və ya birgə olaraq bu Konvensiyada müəyyən edilmiş tədbirlərdən daha sərt tədbirlər görmək və həyata keçirmək hüquqlarına təsir etmir.

M a d d ə 27. Hesabatlar

Hər bir Milli orqan Katibliyə Konvensiya və protokolların müddəalarının həyata keçirilməsi üzrə yerinə yetirilmiş tədbirlər barəsində Tərəflər Konfransının müəyyən etdiyi formada və intervalda hesabatlar təqdim edir. Katiblik alınmış hesabatları Razılığa gələn bütün Tərəflərə göndərir.

M a d d ə 28. Həyata keçirmə və riayət etmə

Razılığa gələn Tərəflər bu Konvensiyaya və ya onun protokollarına riayət edilməsini təmin etmək məqsədilə prosedurların işlənilib hazırlanmasında əməkdaşlıq edirlər.

M a d d ə 29. Dəymiş ziyanə görə məsuliyyət və kompensasiya

Razılığa gələn Tərəflər beynəlxalq hüququn müvafiq prinsip və normalarını nəzərə alaraq, bu Konvensiyanın və onun protokollarının müddəalarının pozulması nəticəsində Xəzər dənizinin dəniz ətraf mühitinə dəymiş ziyanə görə maddi məsuliyyətə və kompensasiyaya dair müvafiq qaydalar və prosedurlar işləyib hazırlamağı öhdələrinə götürürlər.

M a d d ə 30. Mübahisələrin həlli

Razılığa gələn Tərəflər arasında bu Konvensiyanın müddəalarının tətbiqi və təfsiri ilə bağlı mübahisələr yarandıqda, Razılığa gələn Tərəflər onları məsləhətləşmələr, danışıqlar və ya öz seçimlərinə əsasən digər dinc vasitələrlə həll edirlər.

IX. YEKUN MÜDDƏALAR

M a d d ə 31. İmzalama, ratifikasiya, qəbul etmə, təsdiq etmə və qoşulma

1. Bu Konvensiya 2003-cü il noyabrın 4-dən 2004-cü il noyabrın 3-dək İran İslam Respublikasının Tehran şəhərində yalnız Xəzəryanı dövlətlər tərəfindən imzalanmaq üçün açıq olacaqdır.

2. Bu Konvensiya Xəzəryanı dövlətlər tərəfindən ratifikasiya, qəbul və ya təsdiq edilməlidir. O, imzalanmaq üçün bağlandığı tarixdən başlayaraq hər hansı Xəzəryanı dövlət tərəfindən həmin dövlətin milli qanunvericiliyinə uyğun olaraq qoşulmaq üçün açıq olacaqdır.

3. Ratifikasiya, qəbul etmə, təsdiq etmə və ya qoşulma barəsində sənədlər Depozitariya saxlanca verilir.

M a d d ə 32. Qeyd-şərtlər

Bu Konvensiyaya heç bir qeyd-şərt edilə bilməz.

M a d d ə 33. Qüvvəyə minmə

Bu Konvensiya bütün Xəzəryanı dövlətlər tərəfindən ratifikasiya, qəbul və ya təsdiq edilmə, yaxud qoşulma barəsində sənədin Depozitariyə verilməsindən doxsan gün sonra qüvvəyə minir.

M a d d ə 34. Konvensiyaya və ya protokollara düzəliş

1. Razılığa gələn hər bir Tərəf bu Konvensiyaya və onun istənilən protokoluna düzəlişlər edilməsini təklif edə bilər. Belə düzəlişlər Tərəflərin yekdil qərarı əsasında Tərəflər Konfransının sessiyasında qəbul edilir.

2. Bu Konvensiyaya və ya onun hər hansı protokoluna edilmiş düzəlişlər həmin Konvensiyanın qüvvəyə minməsi üçün nəzərdə tutulan prosedura müvafiq olaraq qüvvəyə minir.

M a d d ə 35. Depozitari

Bu Konvensiyanın Depozitarisi İran İslam Respublikasıdır.

M a d d ə 36. Autentik mətnlər

Mətnləri Azərbaycan, qazax, rus, türkmən, fars və ingilis dillərində autentik olan bu Konvensiya Depozitariyə saxlanca verilir. Bu Konvensiya, yaxud onun protokollarının tətbiqi və ya təfsiri ilə bağlı mübahisə yarandıqda ingilis dilindəki mətnə üstünlük veriləcəkdir.

M a d d ə 37. Xəzər dənizinin hüquqi statusu haqqındakı danışıqlara münasibət

Bu Konvensiyanın heç bir müddəası Xəzər dənizinin yekun hüquqi statusu ilə bağlı danışıqların nəticələrini əvvəlcədən müəyyən edən müddəa kimi təfsir edilmir.

Bunun təsdiqi olaraq, müvafiq qaydada səlahiyyətləndirilmiş aşağıda imza edənlər bu Konvensiyanı imzaladılar.

2003-cü il noyabrın dördündə Tehran şəhərində imzalanmışdır.